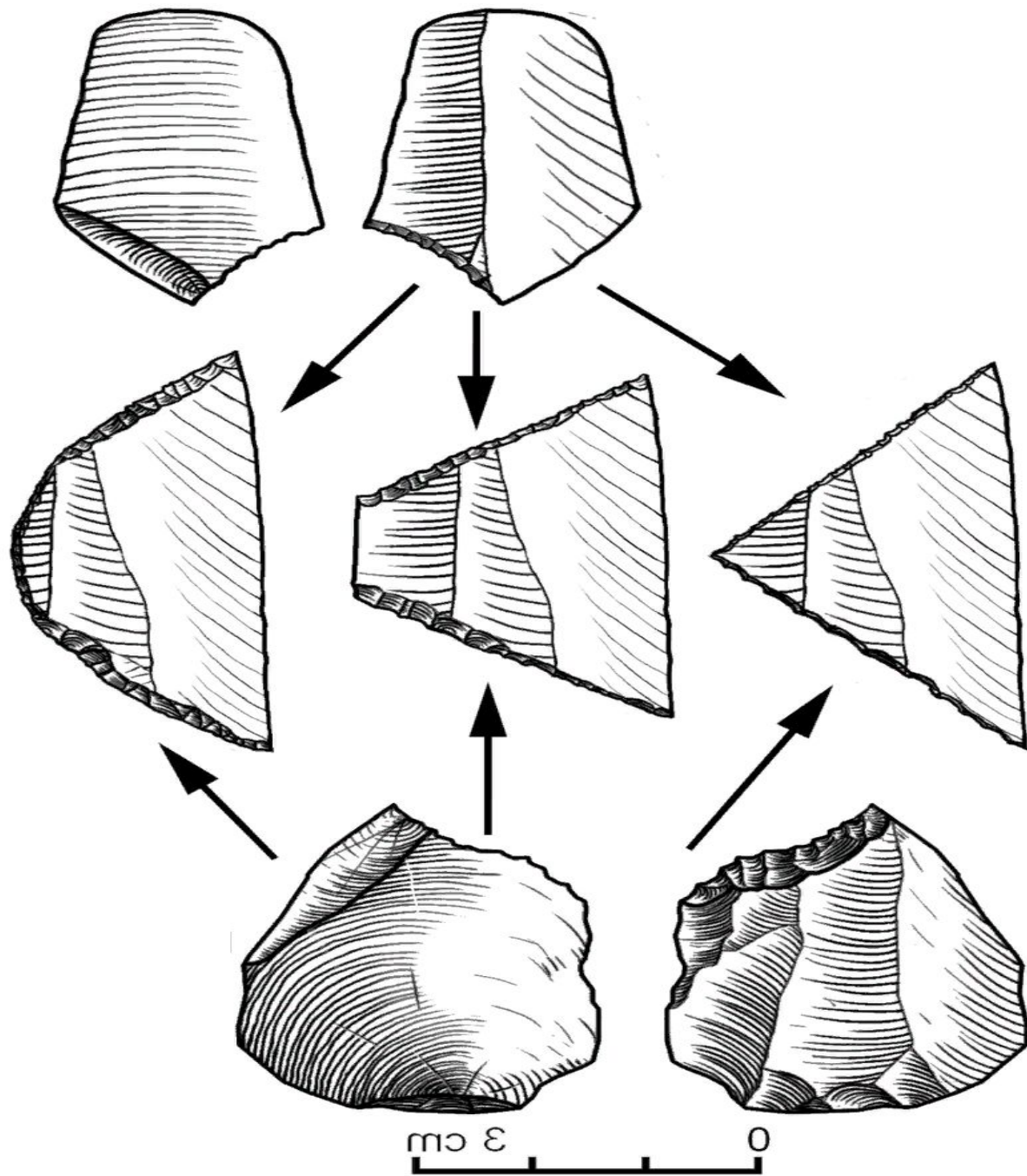

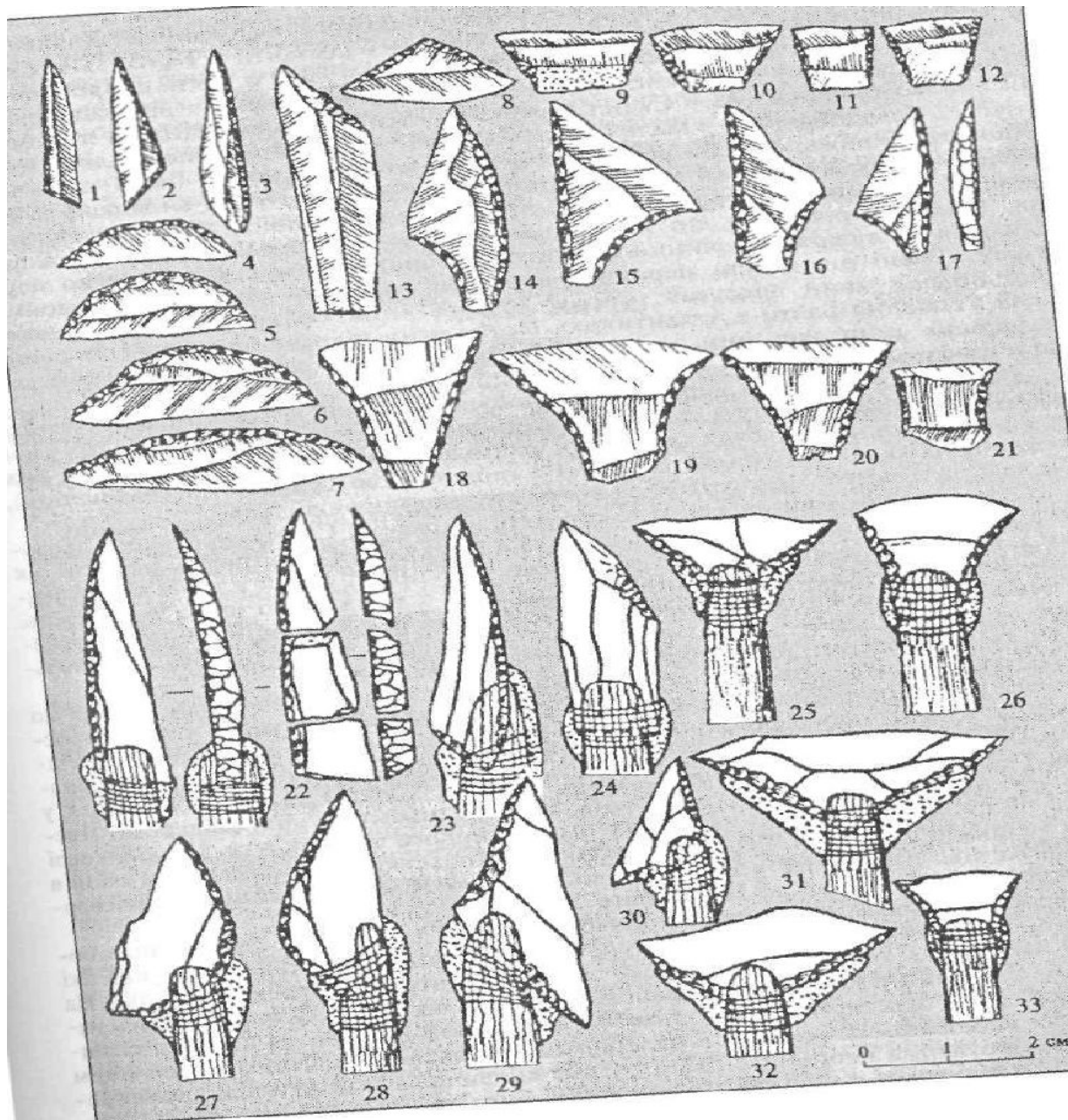
Мезоліт

- Епоха, що тривала 3-4 тисячоліття після останнього, Вюрмського (Валдайського) зледеніння, тобто від 9 до 6/5 тис. до н. е.
- Серед основних ознак за якими відрізняють ранні середньокам'яні пам'ятки від давньокам'яних є поява геометричних мікро- або макролітичних знарядь.
- Початок мезоліту пов'язаний з закінченням останнього зледеніння, яке призвело до змін клімату – клімат став наближеним до сучасного, а також відбулося зникнення мегафауни (гігантські ссавці – мамонти, шаблезубі тигри, печерні медведі та ін.), замість мегафауни поширюються численні копитні – тури, коні, олені, віслюки та дрібні види тварин – зайці, білки, птахи
- Мезолітичну Україну можна умовно поділити на чотири природно-ландшафтні зони: *Гірський Крим, Степова зона, Лісостеп, Карпати, Волинь та Полісся – Лісова зона*. Основою господарства було, як і раніше, мисливство, рибальство та збиральництво.
- З'явилися лук, стріла, перші житла із шкура та кісток тварин, човен, лижі.

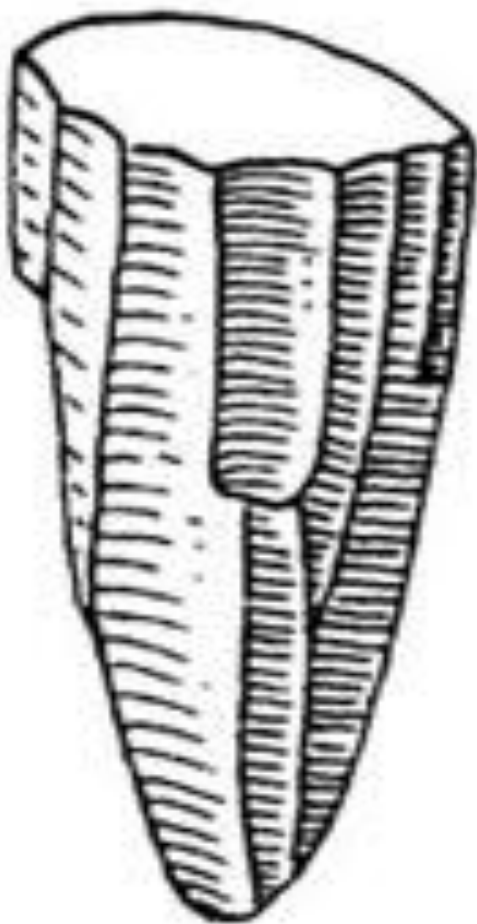

- **Мікроліт** - дрібне кам'яне знаряддя, що виготовлялося на пластині чи відщипі, розміром у декілька сантиметрів. Мікроліти найчастіше бувають прямокутної чи трикутної форми. Найпоширеніші були у мезоліті.

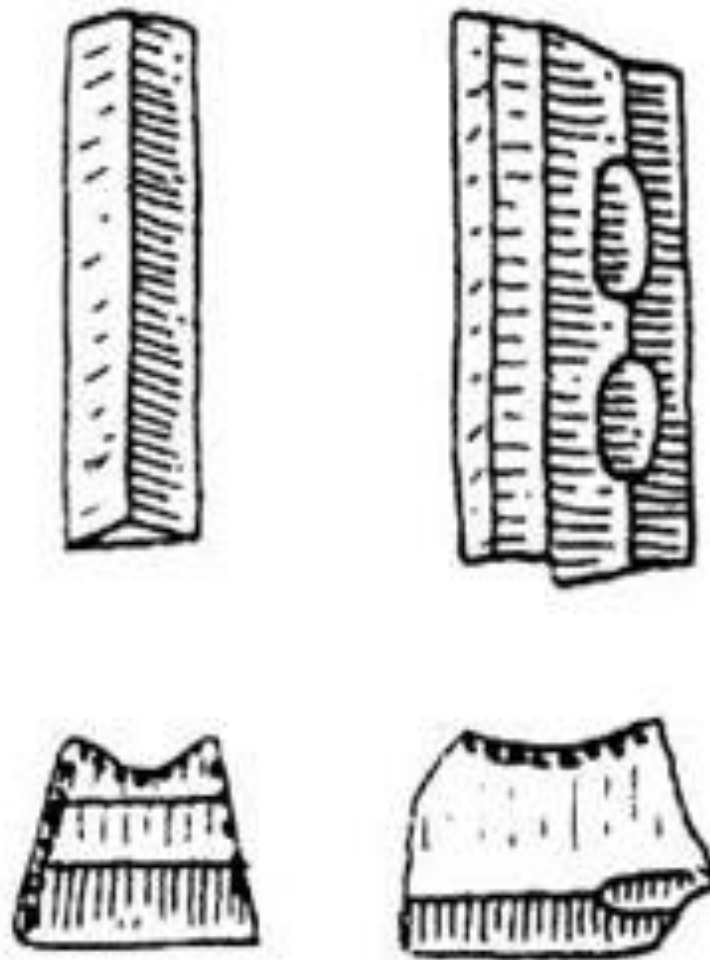
Мікроліти

- Основою мезолітичної економіки було неспеціалізоване індивідуальне полювання за допомогою лука та стріл на лісових нестадних копитних .
Археологічною ознакою мезоліту є повсюдне поширення лука, що фіксується масовими знахідками мікролітичних наконечників стріл — *мікролітів*. Для кожної з археологічних культур мезоліту був характерний власний набір наконечників.

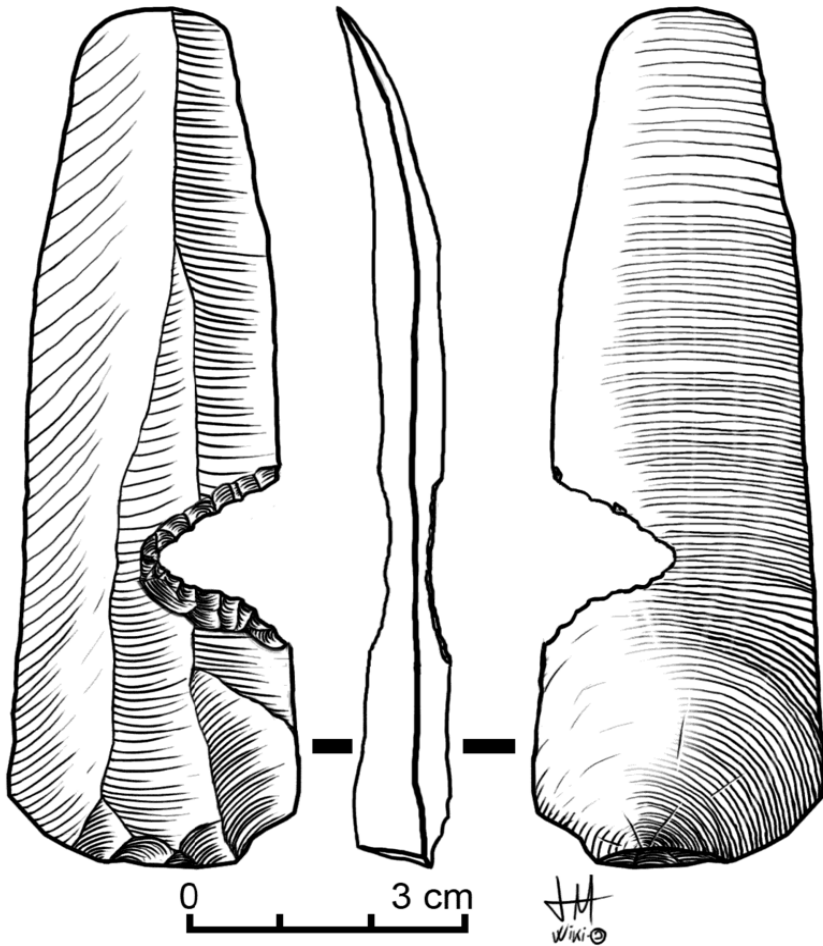

Форма нуклеосів – конусоподібна.
Симетричні з рівними границями.

Мікроліти

Мікроліти

Археологічні культури мезоліту України

- **Кукрецька культура** (Кукрек, Вишенне I, Балін-Кош, Кам'яна Могила, Абузова Балка, Ігрень VIII, Добрянка, Велика Андрусівка, Лазарівка)
- **Гребениківська культура** (Мирне (площа розколу 1807 м²), Гіржеве, Гребеники, Познанка, Казанка, Довжанка, Карпово)
- **Донецька культура** (Петрівська 4, 28, Пришиб, Ізюм, Шевченкове, Пелагіївка, Ольхова 5, Моспіно)
- **Шпанська культура** (Шпан-Коба (середній шар), Шан-Коба (шари 4, 3), Фатьма-Коба (шари 4, 3))
- **Мурзак-кобинська культура** (Мурзак-Коба, Фатьма-Коба (шари 3, 4), Шан-Коба (шари 2, 3), Кара-Коба, Ласпі 7)
- **Кудлаївська культура** (Кудлаївка, Таценки, Селище, Коржі, Кухарі, Мартиновичі, Броди, Люботинь 3, Криниця, Поляни)є
- **Пісочнорівська культура** (Пісочний Рів, Гридасове, Ком'ягіне, Студенок, Мураги)
- **Зимівниківська культура** (Зимівники, Сурський V, Сабівка, Загай I, В'язівок 4 а, Дніпровець)
- **Яніславицька культура** (Сенчиці 5а, Переволока 2, Непірець, Рудня, Протереб, Оболонь, Вишгород, Бородянка 3б, Рудий Острів)

Україна. Ранній мезоліт (кінець IX – 1 пол. VIII тис.до н.е.)

Сучасні кордони України

- ▲ пам'ятки Куддаївської культури
- Клівська культура
- ▲ Гірнокримська культура
- ▲ Пісочнорівська культура
- ▲ Василівський та Волоський могилярники
- ▲ Зимовниківська культура
- Молодовська культура
- ▲ Кукрекська культура
- ▲ пам'ятки типу Мін'ївський Яр
- ▲ пам'ятки Царинсько-рогаликської культурної спільності
- ▲ Свідерська культура (пізній етап)
- ▲ пам'ятки типу Врублівці
- ▲ Шпанська культура
- ▲ культура Шан-Коба

Україна. Пізній мезоліт. (сер. VIII – кін. VII тис. до н.е.)

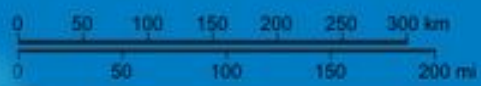
▲ пам'ятки Кукрекської культурно-історичної спільності
▲ пам'ятки постСвідерської культурно-історичної спільності

Сучасні кордони України

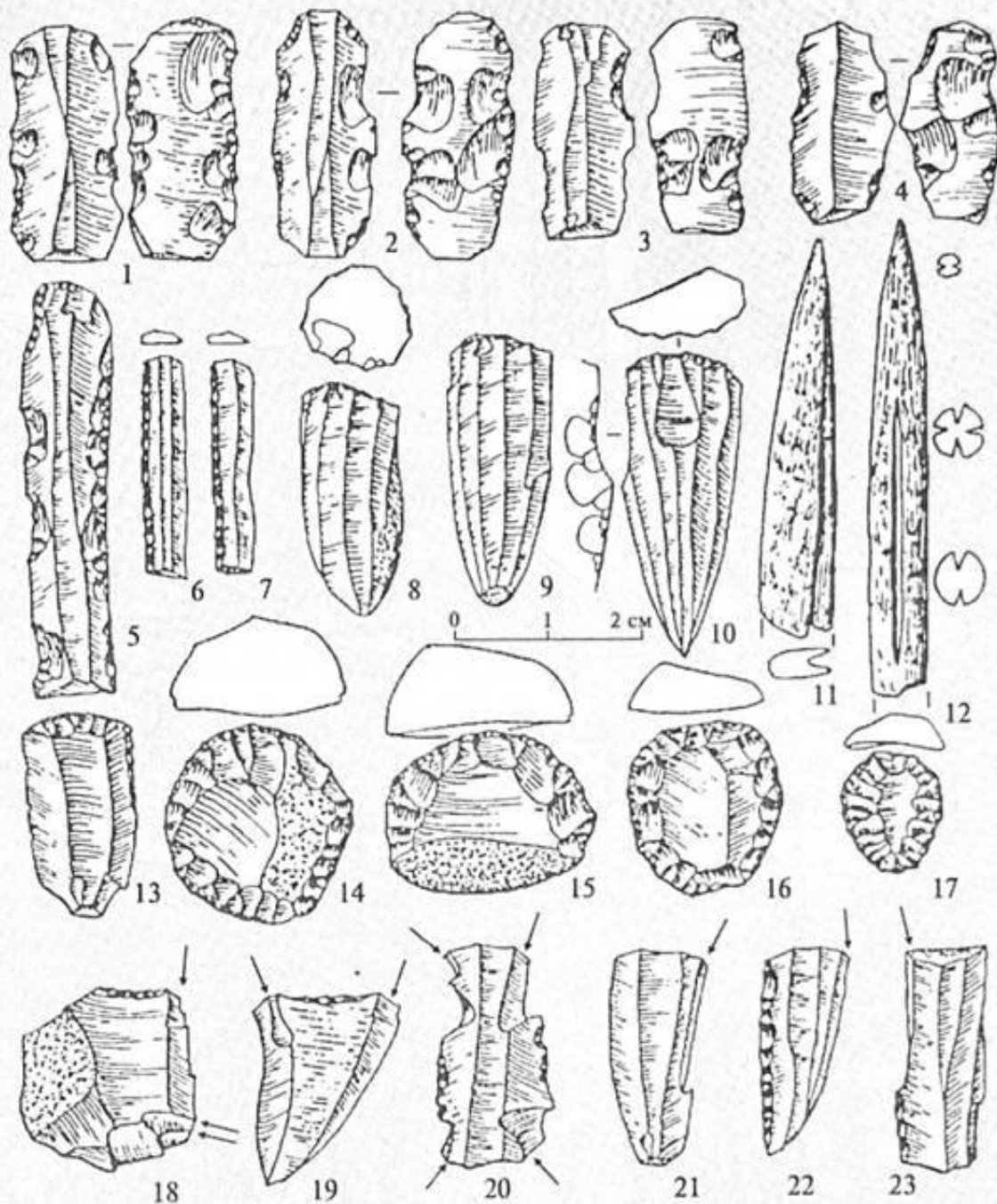
- ▲ Пісочнорівська культура
- ▲ пам'ятки культури Вороців-Старуня
- ▲ Гірнокримська культура
- ▲ Молодовська культура
- ▲ пам'ятки типу Райгородок-Рубці
- ▲ Кудлаївська культура
- ▲ Гребениківська культура
- ▲ Донецька культура (мезоліт-неоліт)
- ▲ Рудоострівська культура
- ▲ Василівський могильник
- ▲ культура Кам'яниця-Бараньє

ДНІСТРОВСЬКА
ДНІПРОВСЬКА
АНЕТІВСЬКА
КРИМСЬКО-ПРИАЗОВСЬКА

ЧОРНЕ МОРЕ

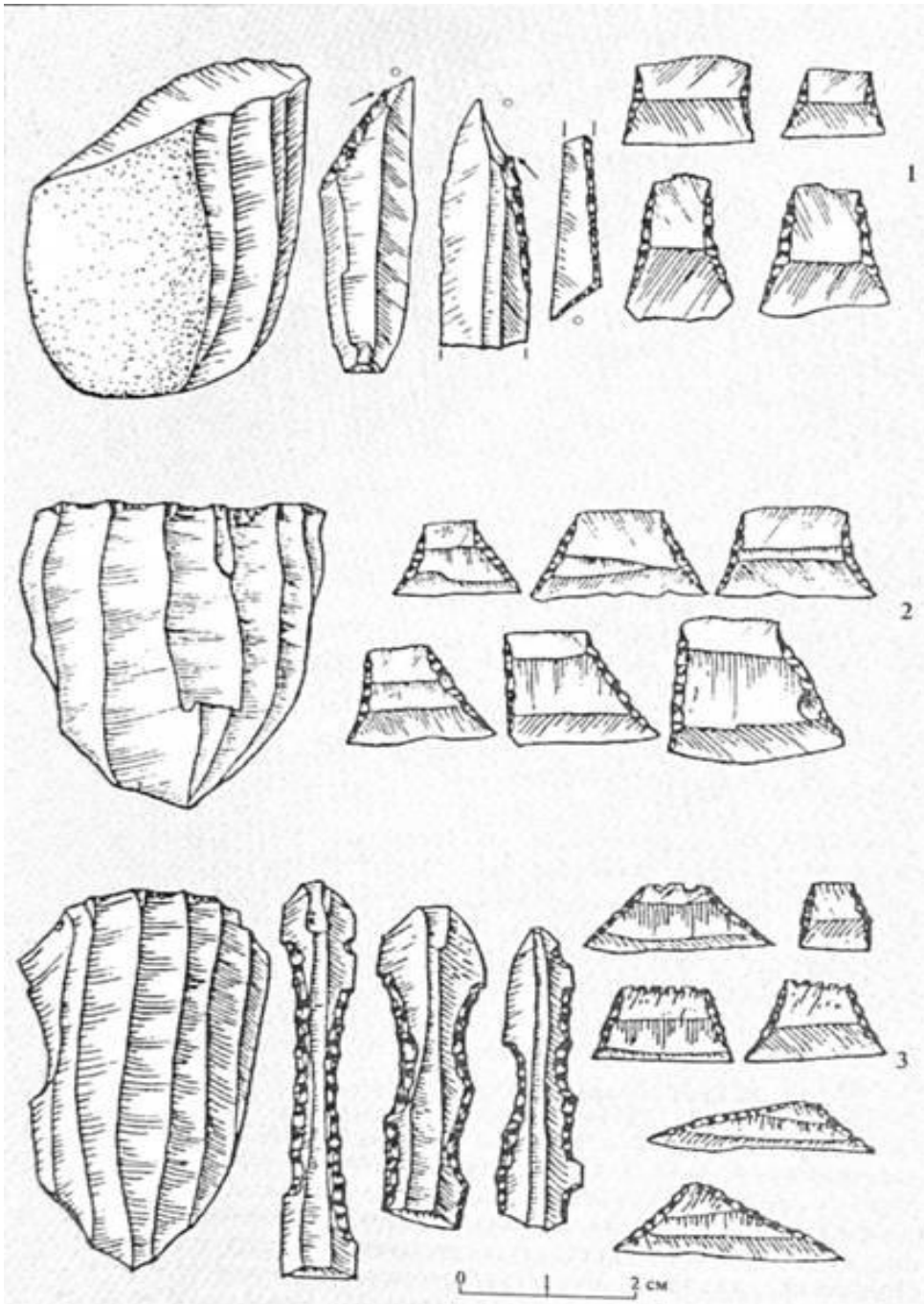
**Крем'яні вироби та
кістяні наконечники
кукрецької культури зі
стоянки Ігрень 8.**

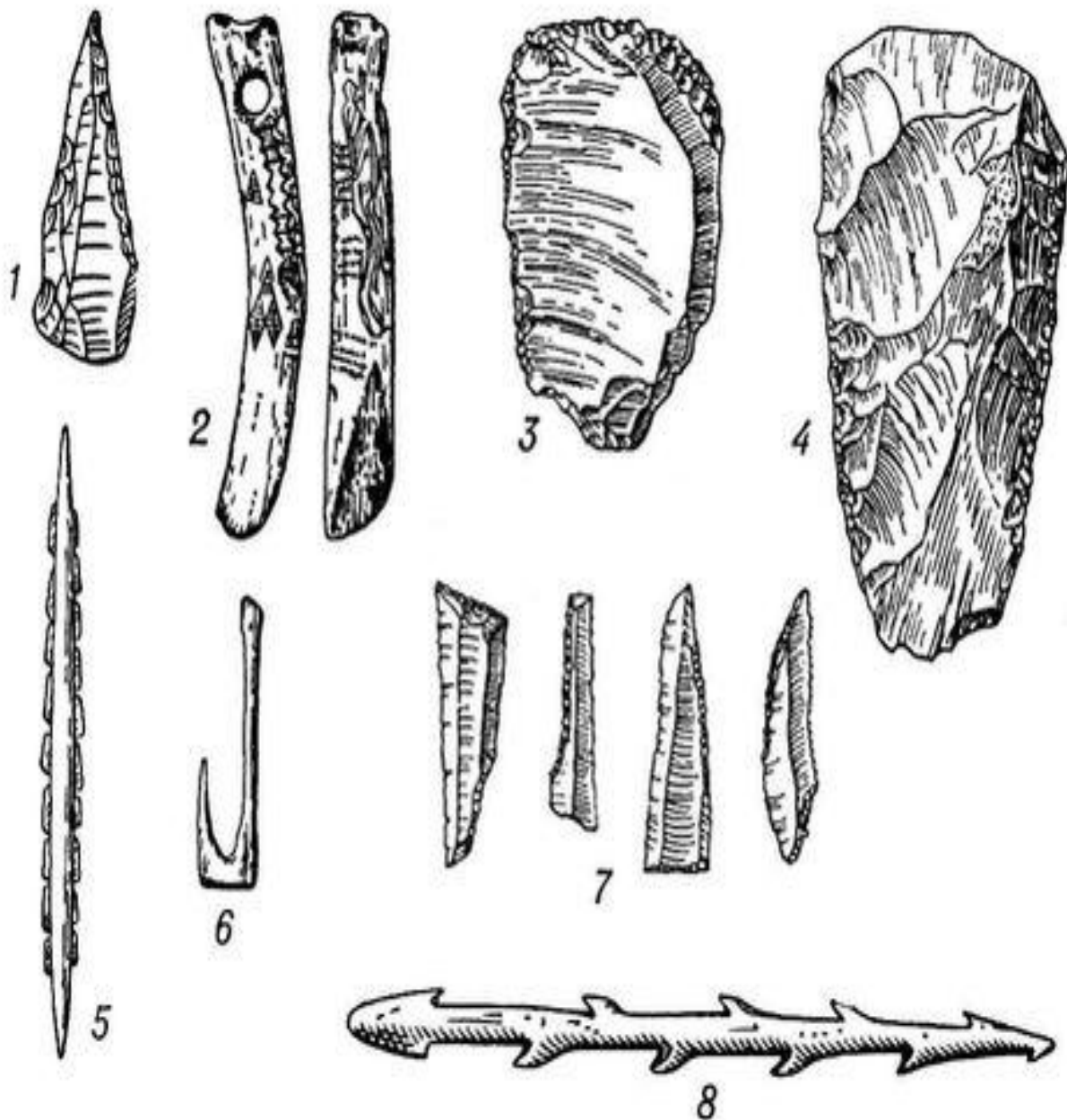

*1—4 — кукрецькі вкладні;
5 — ніж із ретушию;
6,7 — вкладні до
наконечників;
8—10— нуклеуси
олівцеподібні;
11, 12 — кістяні
наконечники списів;
13—17— скребачки;
18—23— різці*

Нуклеуси, мікроліти-наконечники та інші вироби з кременю мезолітичних культур України

- 1 — яніславицької (Полісся);
2 -гребениківської (Одещина);
3 — мурзак-кобинської (Гірський Крим)

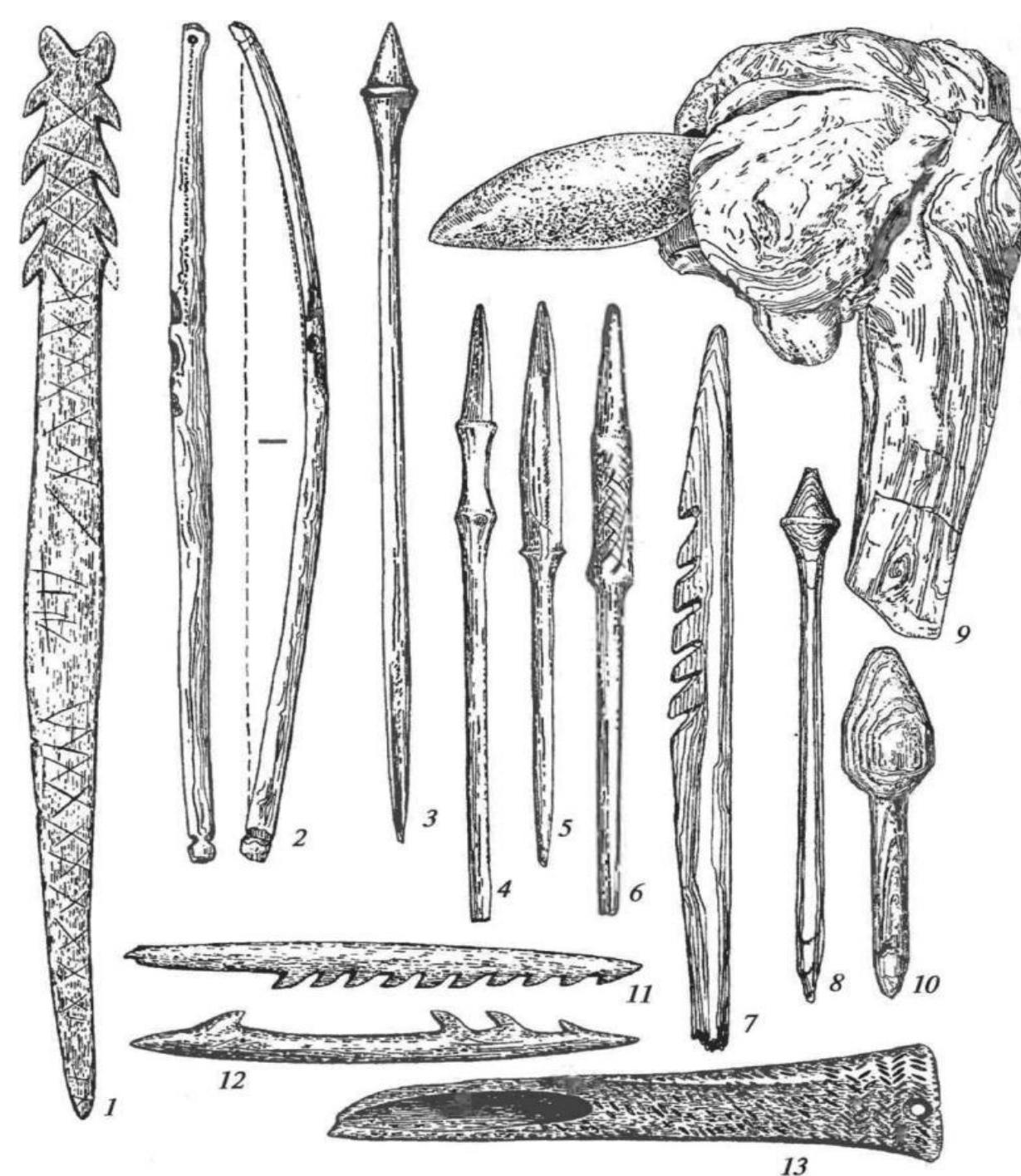
- **Знаряддя праці мезоліту:**

- 1 — кременеве вістря;
- 2 — копалка з рогу оленя;
- 3 — скребок;
- 4 — сокира;
- 5 — кістяний наконечник з кам'яними вставками;
- 6 — гачок з кісті;
- 7 — геометричні мікроліти;
- 8 — кістяний гарпун.

- Зброя мезоліту:

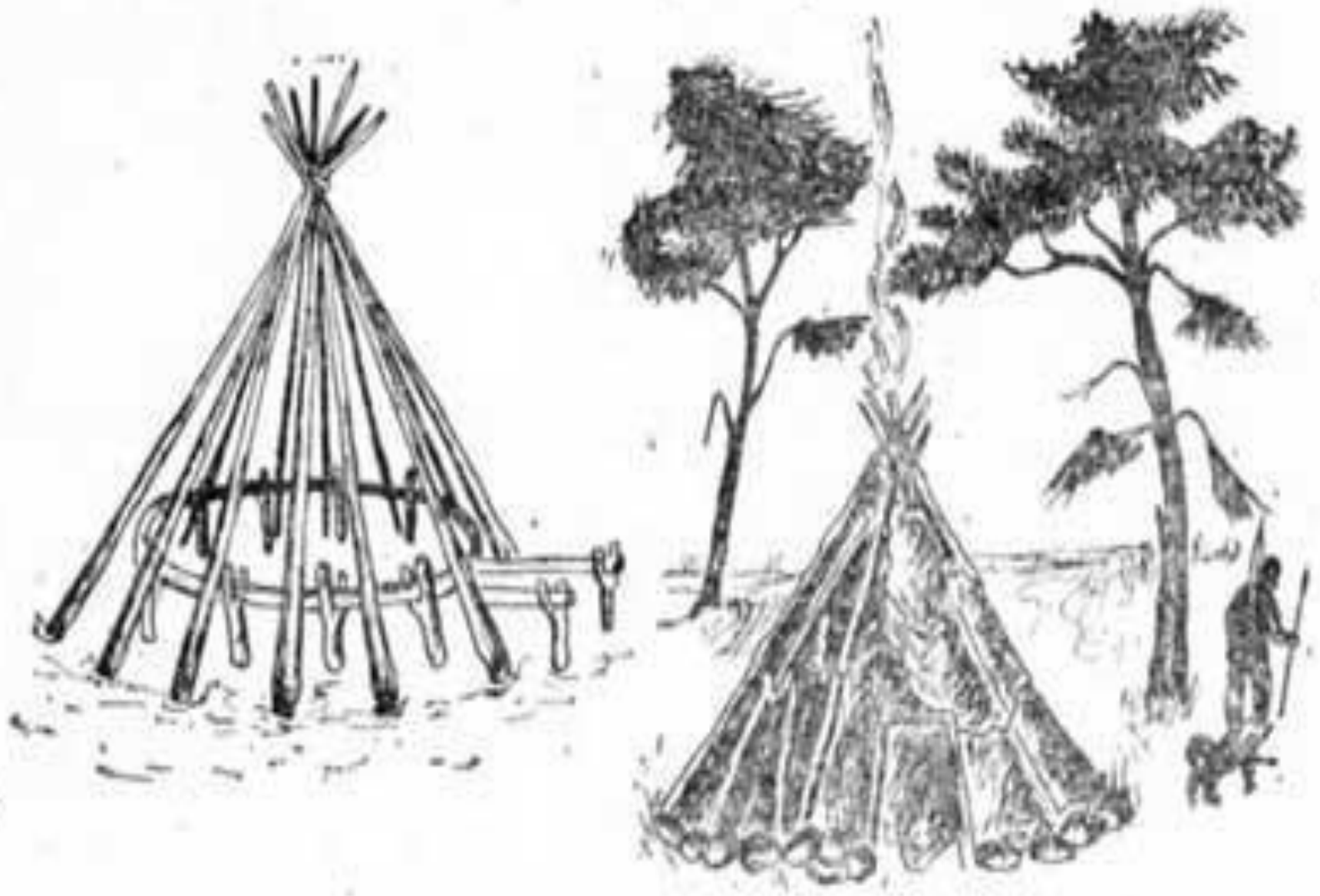
- 1 — кинжал;
- 2 — лук;
- 3-6 — стріли;
- 7 — гарпун;
- 8, 10 — наконечники стріл;
- 9 — сокира з муфтою соснового корінця
- 11, 12 — гарпуни;
- 13 — струг для дерева.

- При виготовленні цих знарядь крім ретушування використовувалося свердління, пиляння, шліфування та полірування.

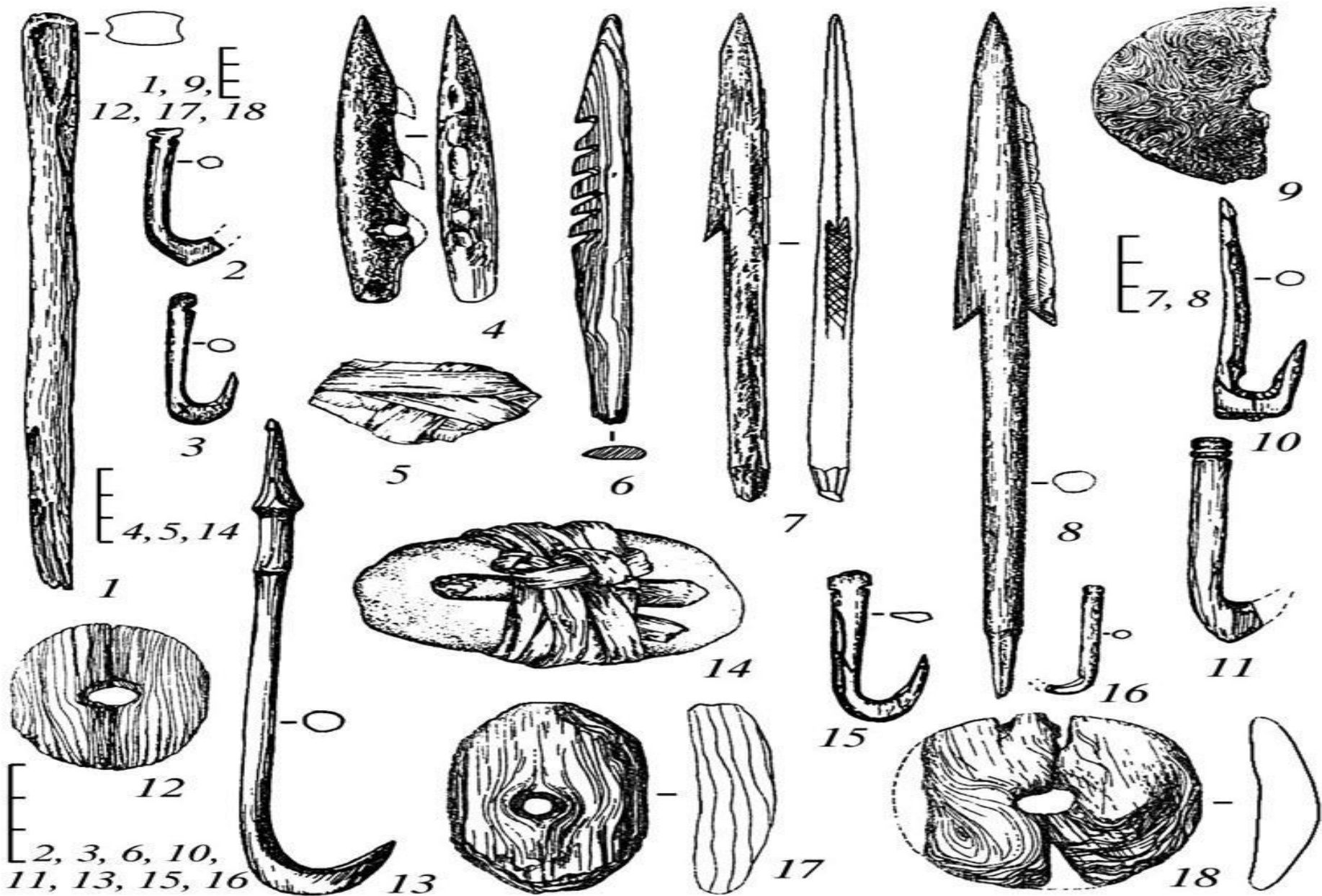
Реконструкція поселення часів Мезоліту

Реконструкція жител

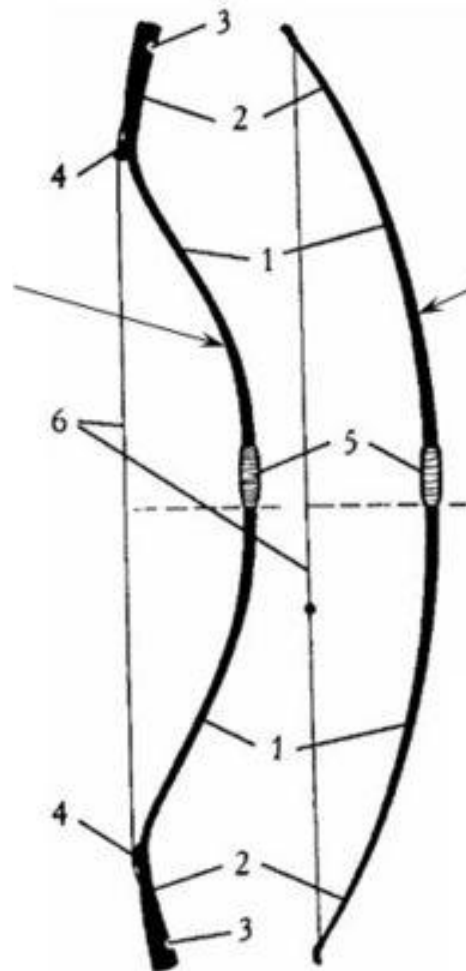
Реконструкція полювання

В мезоліті знали чотири основні способи риболовлі: лучіння, заколи з вершами, ставні сітки та гачкові снасті.

Мезолітичні луки

Складний лук

Простий лук

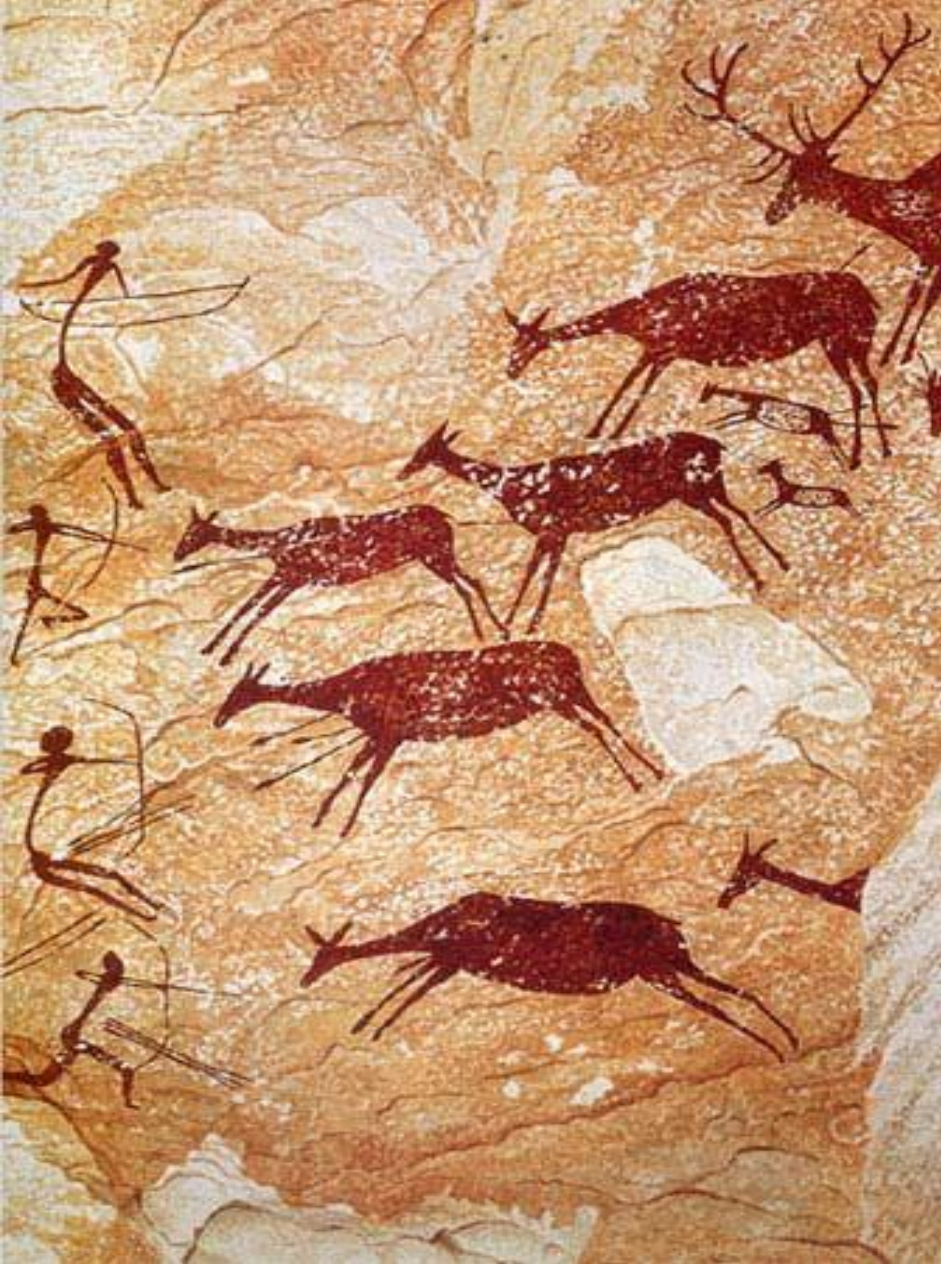
Складний лук (зліва) і простий лук:

- 1- плечо лука
- 2 - кінець плеча
- 3- прорізь для тятиви
- 4- упор для тятиви
- 5- рукоятка
- 6- тятива

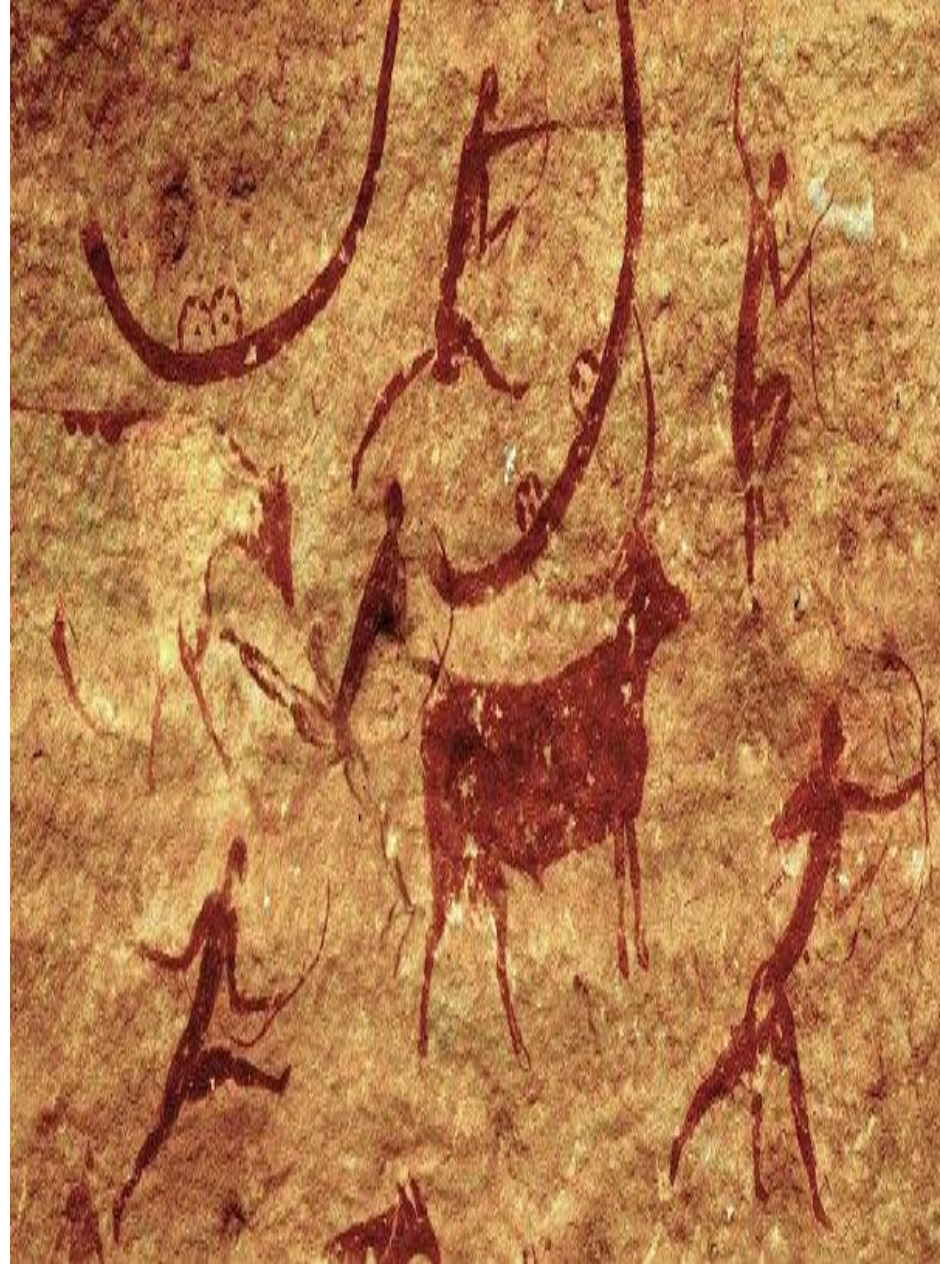

- **Образотворче мистецтво мезоліту** представлено в тих же трьох основних видах, що і в верхньому палеоліті, - це наскальні зображення, тобто монументальне мистецтво, дрібна пластика та прикладне мистецтво. Проте, в образотворчому мистецтві мезоліту відбуваються якісні зміни в порівнянні з попередньою добою.

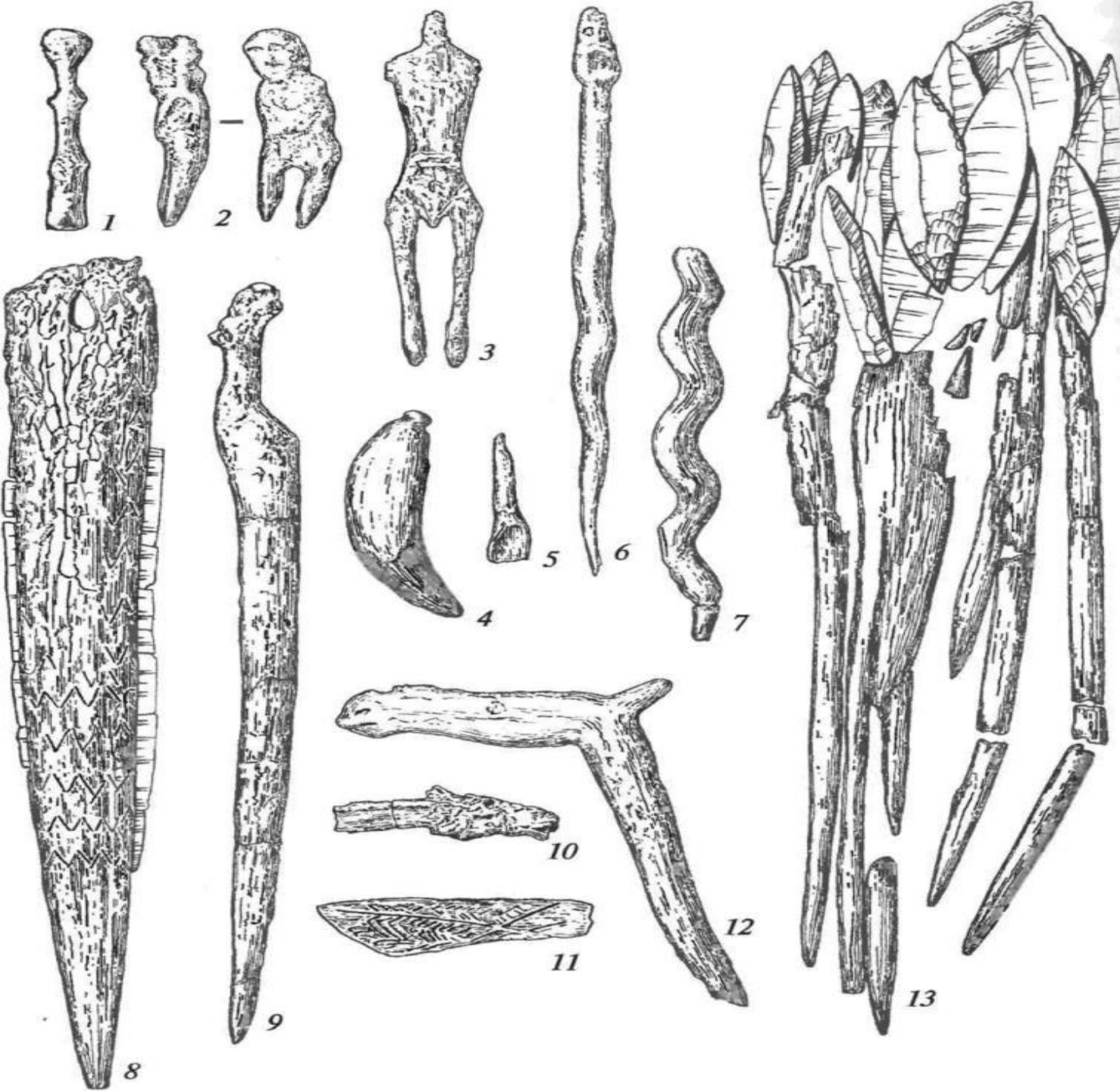
1 — фрагмент фрески Зараут-Сая (Узбекистан);
2 — сцена полювання на оленів (Іспанія);
3, 5 — петрогліфи (Онїженське озеро); 4, 6 — петрогліфи (Біле море)

Полювання на благородних оленів з луком і стрілами. Грот Валторта (Іспанія)

Малюнки в районі гір Малий Хінган провінція Хейлунозян. Китай.

Вироби з
 Оленьоостровсь-
 кого могильника:
 1-3 — фігурки
 людей(дерев);
 4, 5 — підвіски з
 зубів тварин;
 6, 7 -зоображення
 змій (дерев);
 8 — наконечник
 списа з лезами-
 вкладишами ;
 9 – виріб з
 верхушкою
 голови лося
 (дерев);
 10, 12 —
 верхушки у
 вигляді голови
 лося(дерев);
 11-орнаментована
 кість;
 13 — стріли

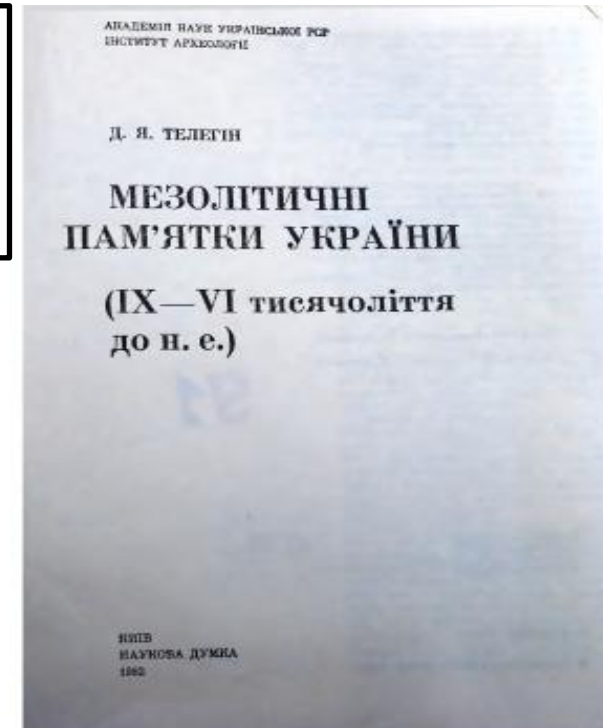
Дослідники мезоліту

Дмитро Якович Телегін

- (26 жовтня 1919, Плисове — 1 січня 2011, Київ) — радянський та український археолог, доктор історичних наук, професор.
- Досліджував історію населення України доби мезоліту, неоліту й мідної доби, а також суміжних територій Східної Європи. Відомий фахівець у галузі первісної археології та козацької доби.

Мезолітичні пам'ятки
України (IX-VI
тисячоліття до н.е.)

У монографії зведено матеріали з мезоліту (IX-VI тисячоліття до н.е.), дана їх всебічна інтерпретація. Висвітлено культурно-територіальне членування пам'яток, хронологію і періодизацію, господарство, населення мезолітичної епохи, обряд поховання, дана антропологічна характеристика населення, визначено місце мезолітичних пам'яток України серед синхронних культур Європи.

Леонід Львович Залізняка

- нар. 19 січня 1951, Київ
 - Український археолог, доктор історичних наук, професор, завідувач відділу археології кам'яної доби Інституту археології НАНУ
 - Є автором близько 300 наукових праць, з яких 12 монографій, 4 навчальних посібники для вузів, 4 науково-популярні книги, численні авторські розділи в колективних монографіях та численні науково-популярні статті в журналах і газетах.
- Дві його монографії, присвячені проблемам фінального палеоліту і мезоліту Полісся, видані англійською мовою в Берліні і Оксфорді. Основною темою наукових праць Л. Залізняка є проблеми археології кам'яної доби та палеоетнології. В сферу наукових інтересів входить матеріальна культура та спосіб життя у пізньому палеоліті, мезоліті, неоліті.

Праці з археології по мезоліту:
Мезолит Юго-Восточного Полесья.
Мезолит заходу Східної Європи .
Mezolithic Forest Hunters in Ukrainian
Polessye.
Культурно — хронологическая
периодизация мезолита Новгород-
Северского Полесья
Население Полесья в мезолите.

